

Metody a techniky sociologického výzkumu

Sociologický výzkum v umění a kultuře

Opakování

- ▶ Charakterizujte 3 úrovně porozumění – popisu společenských jevů? Na které z nich je primárně sociologický výzkum zaměřen?

- ▶ Uveďte příklady témat pro sociologický výzkum v oblasti:
 - ▶ Umělecká tvořivost
 - ▶ Umělecký život
 - ▶ Trh s uměním

- ▶ V čem spočívá sociologická pozice Jana Mukařovského ve vztahu k umění a estetice?

Typologie výzkum

Jak můžeme zkoumat sociální jevy

- ▶ Teoretický výzkum
- ▶ Aplikovaný výzkum

- ▶ Kvalitativní výzkum
- ▶ Kvantitativní výzkum

- ▶ Výzkum
- ▶ Průzkum

Typy sociologického výzkumu

jednorázové

- ▶ případová studie – intenzivní zkoumání 1 parciálního sociálního jevu na 1 objektu
- ▶ srovnávací výzkum – více jednotek

replikační

- ▶ prostý – výzkumná akce se zopakuje v určitém časovém odstupu od výzkumné akce
- ▶ longitudinální – jeden jediný projekt, počítá s opakováním akce na stejném souboru
- ▶ panelový – reprezentativní soubor, který je průběžně sledován, je za to placen, nejčastější technika – dotazník

Některé charakteristiky kvantitativních a kvalitativních metod

KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ
Tvrdé	Měkké
Fixní	Flexibilní
Objektivní	Subjektivní
Průzkum	Případová studie
Omezený rozsah informace o velice mnoha jedincích.	Mnoho informace o velmi malém počtu jedinců.
Silná redukce počtu pozorovaných proměnných a silná redukce počtu sledovaných vztahů mezi těmito proměnnými.	Silná redukce počtu sledovaných jedinců.

Komplementarita

- ▶ Kvantitativní i kvalitativní výzkum jsou vzájemně komplementární.
- ▶ Výstup z jednoho typu výzkumu může být převzat druhou metodou a znalost se tak může kumulovat a prohlubovat v nekonečném kruhu.
- ▶ Kvalitativně se často postupuje například v předvýzkumu kvantitativně zaměřených studií.
- ▶ Volba metodiky by měla být závislá zejména na předmětu výzkumu.

Kvalitativní výzkum

Techniky kvalitativního výzkumu

- ▶ Pozorování
- ▶ Interview
 - ▶ S návodem
 - ▶ Narativní
 - ▶ Skupinové
- ▶ Studium dokumentů

Způsoby dotazování

- ▶ Standardizované
- ▶ Nestandardizované

Typy otázek

- ▶ Zkušenost chování
 - ▶ Názory a hodnoty
 - ▶ Pocity
 - ▶ Znalosti
 - ▶ Vnímání
-
- ▶ Demografické a kontextové

Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum

- ▶ Kvantitativní výzkum přináší **numerická data** pomocí měření proměnných
- ▶ Cílem je obvykle **testování hypotéz**. K tomu využívá pracovní hypotézy, operační definice, indikátory

Než začneme se sběrem dat

- ▶ Literatura a konzultace
- ▶ Vstup do sociální systému
- ▶ Seznámení se s prostředím
- ▶ Pilotáž
- ▶ Kontrola validity a spolehlivosti

- ▶ Sběr a zpracování dat

Jak sbíráme data?

- ▶ Studium hmotných výtvorů
 - ▶ Analýza dokumentů
- ▶ Pozorování
- ▶ Rozhovor
- ▶ Dotazníky

Analýza dokumentů

Druhy dokumentů

- ▶ primární – informace v surovém stavu
- ▶ sekundární – přepracované primární

- ▶ veřejné – noviny, statistiky
- ▶ osobní – deníky, autobiografie, foto

Analýza dokumentů

Obsahová analýza

- ▶ doplňující technika, informační zdroj
- ▶ nepatří mezi techniky terénního sběru informací

- ▶ slouží objektivnímu systematickému a kvantitativnímu popisu obsahu jakéhokoli sdělení – poznání kvality obsahových prvků, poznání myšlenek, názorů, motivací

Pozorování

- ▶ Úplný účastník
- ▶ Účastník jako pozorovatel
- ▶ Pozorovatel jako účastník
- ▶ Úplný pozorovatel

Rozhovor

- ▶ jednostranný kontakt, z vůle jedné strany – druhá s ním souhlasí
- ▶ navázání kontaktu → oslabení respondentova ostychu, možnost podání vysvětlení, kontrolovatelnost situace
- ▶ pracná a nákladná technika sběru informací, časově náročný, velký počet tazatelů, málo přesvědčivá anonymita
- ▶ minimalizuje se možnost vynechání odpovědi, jistota, že odpovídá správná osoba

Rozhovor

Riziko zkreslení

- ▶ Osoba tazatele
- ▶ Efekt záhlaví
- ▶ Otázka utvoří postoj (před-výzkum, filtrační otázky)

Rozhovor

Záznam informací

- ▶ papír a tužka = narušení spontánnosti
- ▶ paměť = nespolehlivá,
- ▶ magnetofon, diktafon, skrytá kamera – vyvolávají psychologické obtíže u respondenta, náročnost přepracování (přepsání)

- ▶ pro respondenta může být nepříjemné vyslovit nepříjemnou alternativu

Dotazník

Výhody

- ▶ málo nákladný
- ▶ rychlá příprava i zpracování
- ▶ menší požadavky na počet výzkumníků
- ▶ možnost získání informací od vzdálených osob
- ▶ malé požadavky na zaškolení spolupracovníků
- ▶ větší čas na rozmyšlení pro respondenta
- ▶ poměrně přesvědčivá anonymita

Nevýhody

- ▶ možnost přeskočení otázky
 - ▶ možnost zodpovězení jiným člověkem nebo rodinným týmem
 - ▶ nízká návratnost
-

Dotazník

Zvýšení návratnosti

- ▶ rozdat dotazníky v prostorově koncentrované společnosti (bezbranné skupiny – studenti, vojáci, zaměstnanci)
- ▶ poštou – poštovné hrazeno, kvalita papíru, dostatek místa na odpovědi
- ▶ po určitém čase (14 dnů) poslat respondentům upomínku
- ▶ odměna za vyplnění dotazníku

Dotazník

Forma

- ▶ Rozsah a počet otázek
- ▶ Grafická úprava
- ▶ Formát a velikost písma

Tvorba a kladení otázek

Typy otázek

- ▶ Otevřené
- ▶ Uzavřené

- ▶ Dichtomické

- ▶ Polytomické
 - ▶ Výběrové
 - ▶ Vylučovací
 - ▶ Stupnicové – pořadí variant

- ▶ Komparativní – kombinace výčtové a stupnicové

Typy otázek – podle funkce v dotazníku

- ▶ Filtrační
- ▶ Nepřímé
- ▶ Kontrolní

Kladení otázek

- ▶ Otázky mají být:
 - ▶ Vyčerpávající.
 - ▶ Srozumitelné, ne příliš dlouhé a složité formulace.
 - ▶ Jednoznačné, konkrétní (nevhodná je formulace „v poslední době, často“).
 - ▶ Nesmí znechutit - způsob vyplnění musí být srozumitelný i člověku s nižším vzděláním.
 - ▶ Pozor na sugestivní otázky a na ješitnost!

Chybně formulované otázky

1. **Dvojitá „dvouhlavňová“ otázka** (double-barrel question) – otázka vyžadující jednu odpověď o dvou nebo více věcech najednou.

Jste šťasten ve svém manželství a práci?

Chybně formulované otázky

2. Chybná nabídka odpovědí

Vaše vlasy jsou žluté, purpurové, zelené nebo modré?

Chybně formulované otázky

3. Zjišťuje všechno najednou

Vyjmenujte prosím všechny místa, kde jste v posledních pěti letech pracoval, zastávané profese a funkce, váš plat a proč jste odešel/a.

Chybně formulované otázky

4. **Mhavá otázka**

Chodíte často tančit?

Chybně formulované otázky

5. Všeobjímající otázka

Co si myslíte o Středním Východě?

Chybně formulované otázky

6. **Otázka v žargónu (hantýrce)**

Zdá se vám, že váš manžel má sebe-aktualizovanou autonomní strukturu osobnosti?

Chybně formulované otázky

7. Zavádějící otázka

Proč jste šťastný jako zaměstnanec policie?

Chybně formulované otázky

8. **Otázka o názoru někoho jiného**

Myslíte si, že vaše rodiče potěšila výstavba nové školy?

Cvičení

Metodologie – model

- ▶ Teorie

- ▶ Hypotézy = podmíněně pravdivý výrok o vztahu, existenci, příčině, změně

- ▶ Teoretické pojmy

- ▶ Operacionalizace

- ▶ Sociální realita

Operacionalizace

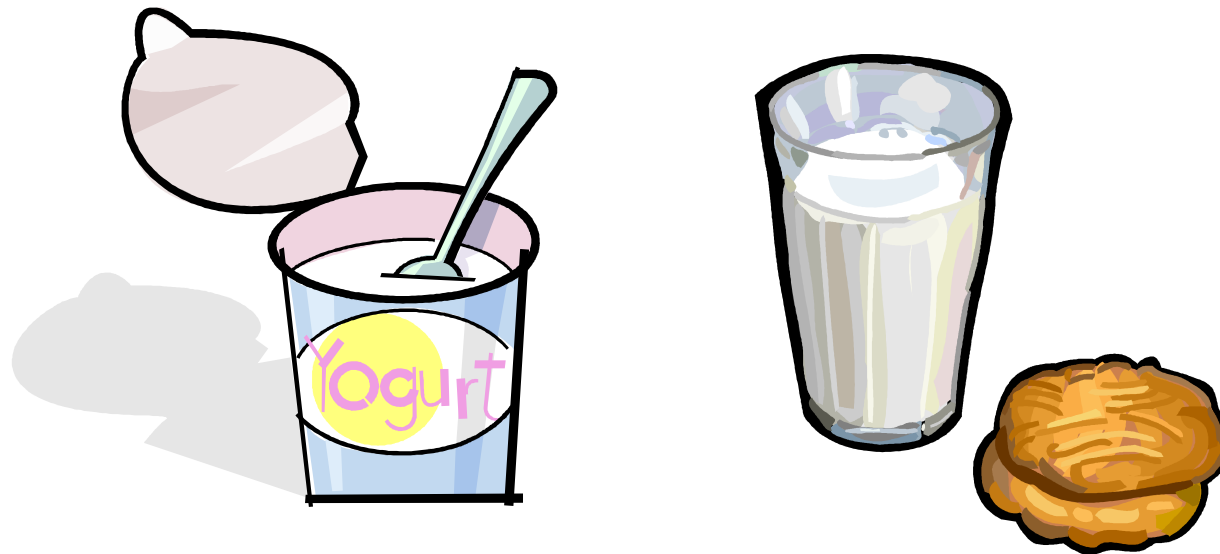
- ▶ 4 etapy (Lazarsfeld) – postup operacionalizace
 - ▶ 1. Reprezentace představy
 - ▶ 2. Specifikace pojmu – množina indikátorů
 - ▶ 3. Výběr indikátoru(ů)
 - ▶ 4. Formalizace znaku

- ▶ Cvičení – vytvořte operacionální definice:
 - ▶ Student
 - ▶ Příjem
 - ▶ Poslech hudby
 - ▶ Čtenář
 - ▶ Návštěvník galerie

Opravte otázku

Máte rádi jogurty a mléko?

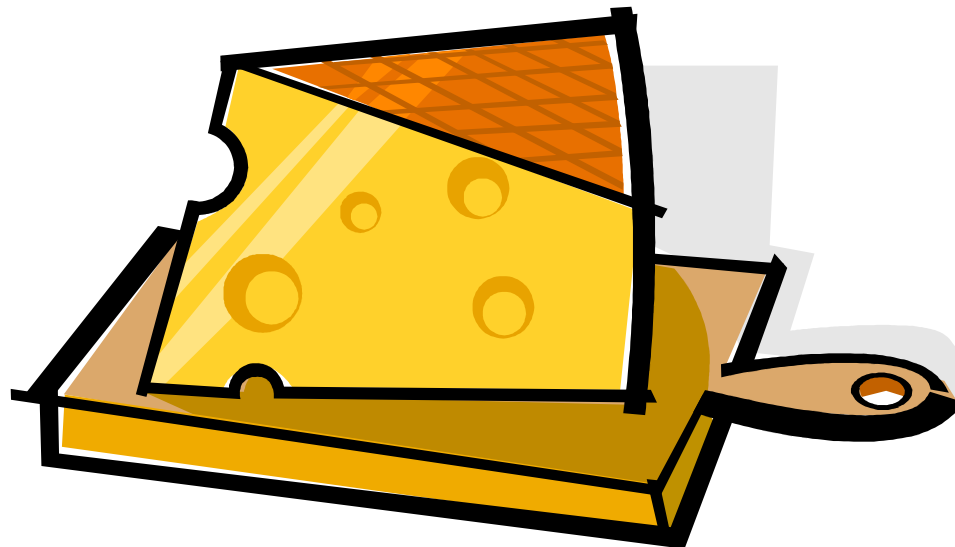
- a) ano
- b) ne

Opravte otázku

Řekl byste, že máte rád sýr?

- a) ano
- b) ne

Opravte otázku

Bijete někdy své děti?

- a) ano
- b) ne

Opravte otázku

Jak často bijete své děti?

- a) nikdy
- b) zřídka
- c) často

Opravte otázku

Falšuje někdo z Vašich spolupracovníků
úkolové listy?

- a) ano
- b) ne

Opravte otázku

Kouříte marihuanu?

- a) ano
- b) ne

Opravte otázku

Jaké televizní programy nejčastěji sledujete?

- a) zpravodajské
- b) telenovely
- c) dokumentární
- d) talk-show

